

Bilgi İsteminin Giderilmesinde Bilgi Tüketilir mi, Kullanılır mı?

Ekrem Uzunosmanoğlu*

Öz

Makalede bilginin tüketilebilecek bir kaynak olup olmadığı sorusuna nesnel ve soyut anlamda yanıt aranmaktadır.

Çağlar boyunca, BİLGİ olgusunun ne olduğu sorusuna insanoğlunun zihninde sürekli cevap aranmıştır. Bilginin kaynağı, sınırları, özü üzerine yapılan araştırma ve çalışmalar çeşitli öğretilerle sonuçlanmıştır. Bazı öğretiler bilginin kaynağını akıl olarak görürken, bazıları bilginin kaynağının deneyimler olduğunu savunmuş, bir diğer öğreti ise bunun bilinemeyeceğini dile getirmiştir. İnsanoğlu bilgiyi her çağda düşünmüş ve her dönemde bilgiyi farklı amaçlar için de olsa üretmiş ve kullanmıştır.

Bilgi, insanın en önemli zihinsel gereksinimidir. "İnsan aklının algıladığı tüm olgu, gerçek ve ilkeler"; "Nesneyi zihinde var kılan düşünce edimi. Bu edimle zihinde var kılınan nesne"; "Doğruluğu, nesnel ve öznel koşullarda, gerekli ve yeterli kanıtlarla temellendirilmiş bilinç içeriği", bilgi olgusunun genel tanımlarından birkaçıdır.

Hayatın vazgeçilmez unsurlarından birisi olan bu olgu kullanıcı istemlerine; en doğru, hızlı, güncel ve kullanıcının düzeyine indirgenmiş şekilde cevap verdiği sürece enformasyon olarak tanımlanmaktadır.

Toplumsal bir varlık olan insan, kendini geliştirmek, çevresini kontrol edebilmek, yaşamını en iyi şekilde sürdürebilmek, gerek doğa, gerekse diğer insanlarla olan ilişkilerini düzenleyebilmek için bilgiye gereksinim duyar. Yani gerçek anlamda bilgiyi yaratan ve geliştiren şey, insanın dünya karşısındaki merakı, dünyayı daha kullanılır kılma istemi ve buna göre insan yaşamının çeşitlenmesi, gelişmesi ve belki de karmaşıklaşmasıdır.

İnsanoğlu her zaman birşeyler öğrenmek istemiştir. Fakat zaman/tarih içinde yaşamın işbölümüyle çok yapılı bir görünüm kazanması öğrenilecek şeyleri çoğaltmıştır. Bilgiyi; yaşam için, yaşamı geliştirebilmek için zorunlu kılmıştır.

* Ekrem Uzunosmanoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü 3. Sınıf Öğrencisidir.

İnsanlık, artık günümüzde, teknolojinin sağladığı büyük imkanlar aracılığıyla, değişen ve gelişen teknolojiler konusunda geniş bir bilgiye ve ondan faydalanabilme imkanına sahiptir. İnsanlık tarihinde ilk defa, bireyler, büyük ölçüde üretilen “bilgi” arasında seçim yapma imkan ve zorunluluğuyla karşı karşıyadır. Kullanıcılar ihtiyaç duyduğu bilgiye-özellikle günümüz teknoloji dünyasında-kendisi erişebileceği gibi, bir bilgi uzmanının yardımıyla da erişebilir. Ama eriştiği/edindiği bilgiyi tüketmiş midir? Bilgi tükenir mi? Ya da tüketilir mi?

Bu bağlamda TÜKETİM kavramına değinmek gerekmektedir. Kaynaklarda “tüketim” sözcüğünün karşılığı: “var olan bir şeyi bitirmek, sonlandırmak, tamamen kullanmak” olarak görülmektedir. Birkaç tanımsal kelimeden başka tüketim artık, insanların kim oldukları, kim olmak istedikleriyle ilgili duyarlılıklarını ve bu duyarlılıkları korumalarını sağlayan yöntemleri etkilemektedir ve kimlik duygusunun gelişimini çevreleyen olgularla iç içe geçmiş durumdadır. Bu nedenle tüketim, ekonomik olduğu kadar, artık, aynı zamanda toplumsal, psikolojik, kültürel bir olgu haline dönüşmektedir. Ama özünde “bir şeyi bitirmek, sonlandırmak” kavramsalını hala barındırmaktadır.

Bilgi ise, nesne-özne arasındaki ilişkiden doğan/kaynaklanan bir olgu olarak düşünüldüğünde (ki başka türlü düşünülemez) asla tükenmeyen, aksine kendisini sürekli olarak yenileyen, geliştiren bir süreçtir. Bilgide “son” yoktur. Bilgi yaşayan bir varlıktır ve devamlı yenilenir.

Bilindiği gibi bilgi erişim sistemlerinde kullanıcı odak/hedef noktadır. Sistemi var eden, niteliğini arttıran, sorgulayan kullanıcıdır.

Kullanıcı ihtiyaç duyduğu bir bilgiyi alır ve ihtiyaçları doğrultusunda (yani) bazen kişisel zevkler, hoş vakit geçirme adına, bazen de, (yine istemleri doğrultusunda) bilimsel gelişmelere katkıda bulunmak adına bu bilgiyi kullanır. Bu, tamamen kullanıcının “Bilgi gereksinimine bakış açısı”yla doğru orantılıdır. Yani görecelidir.

Yine kullanıcı aldığı/kullandığı bilginin, kullanım sonunda eksiklerini görüp ortaya çıkarmak, bilginin gelişim sürecine katkıda bulunmak isteyebilir, ama tam tersi de söz konusu olabilir. Her kullanıcı bu sürece katkıda bulunmak zorunda değildir. Bu istem de kullanıcı göreceliğindedir.

Bilgi ise özü itibarıyla kullanıcı katkıda bulunsun ya da bulunmasın kendisini yenileyecektir, geliştirecektir. Yani tükenmeyecektir. Çünkü özünde son, sonlandırma, tükenmişlik kavramlarını barındırmaz bunları reddeder. Çünkü bu kavramlar bilginin var olma nedenine aykırıdır.

O halde !

Asıl sorgulanması gereken ve doğru bir yaklaşım tarzı olarak benimsenmesi gereken “bilginin kullanılabilirliğinin”devamlı olup olmadığıdır.

Bilgi devamlı olarak yenilenen ve yenilenme süresi katedilen zamana/yo-la göre değişen bir olgu olarak düşünüldüğünde; Başlangıçtan günümüze (kullanıcı açısından kullanılabilirliği olan) çok çeşitli bilgi türlerinin/istemlerinin olduğu görülmektedir. Ve eski ile yeni karşılaştırıldığında bu süreç daha belirgin bir şekilde görülmektedir. Eskiden talep edilen / gereksinim duyulan / istenilen bir bilgi türünün bugün kullanılabilirliğinin kalmadığı ortadadır. Yine, bugünkü bilgi taleplerine (günümüz hızlı teknoloji dünyasında) gelecekte ihtiyaç duyulamayabileceği çıkarımı bir kehanet olmayacaktır.

Bu görüntü (ki çok doğaldır) bilginin devamlılığı ve kendisini sürekli olarak yenilemesi özüne/ilkesine paralel düşmektedir.

Tüm bu anlatılanlardan sonra sonuç olarak şunu rahatlıkla söyleyebiliriz;

Evet, bilgi "soyut" anlamda asla tüketilemez ve bilgi tükenmez, bilgi sonsuz ve devamlıdır. Ama bilginin kullanılabilirliği ve geçerliği "somut" anlamda ve zamanla değişiklik göstermektedir.